

Modlitba a pokánie

FATIMA

Nádej a záchrana

Marián Gavenda

Modlitba a pokánie

FATIMA

Nádej a záchrana

Text © Marián Gavenda
Photographs © Marián Gavenda, Author´s archive and archive of the Museum Luz y Paz,
L'Osservatore Romano
Design: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt
Slovak edition © Perfekt 2017

Modlitba a pokánie

FATIMA

Nádej a záchrana

Text: Marián Gavenda
Fotografie: Marián Gavenda, archív autora, archív múzea Luz y Paz,
L'Osservatore Romano
Jazyková redaktorka: Jana Matejíčková
Grafická úprava a zalomenie: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 762. publikáciu.
Rok vydania: 2017
Prvé vydanie

Tlač: POLYGRAF PRINT spol. s r. o., Prešov

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFEKT, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,
e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť v Kníhkupectve Vojtecha Zamarovského,
Karpatská 7, 811 05 Bratislava 1, alebo na www.perfekt.sk s 30% zľavou.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na www.martinus.sk a www.dibuk.sk.

ISBN 978-80-8046-810-1

www.perfekt.sk

Marián Gavenda

Modlitba a pokánie

FATIMA

Nádej a záchrana

PERFEKT

Socha Božského Srdca

Interiér Baziliky Panny Márie Ružencovej

Křížová cesta v kolonáde

Jasličky

Památník pádu komunizmu

Múzeum Luz y paz

OBSAH

Čo bolo svetu slabé, vyvolil si Boh

ŽIVOT FATIMSKÝCH PASTIERIKOV

12

*Modlitba, pokánie a zasvätenie
Nebeskej Matke*

DEJINY ZJAVENÍ

44

Zasvätenie sveta a jeho záchrana

FATIMA A PÁPEŽI

68

*Predpovede sa naplnili,
výzvy sú stále aktuálne*

FATIMSKÉ TAJOMSTVO

108

*Sto rokov majákom nádeje
a záchranu Cirkvi a ľudstva*

FATIMA PÚTNICKÁ

126

MODLITBY A POBOŽNOSTI
K PANNE MÁRII

154

ZO SLOVENSKA DO FATIMY, Z FATIMY NA SLOVENSKO

Podľa všeobecného názoru slovenskú zbožnosť charakterizuje vrúcny vzťah k Panne Márii a oddanosť voči Svätému Otcovi. Na samotnom Slovensku sú popri mnohých pútnických miestach, chrámoch a kaplnkách dve ohniská mariánskej úcty: národná svätyňa Sedembolestnej Panny Márie v Šaštíne a Mariánska hora nad Levočou. V celocirkevnom ponímaní sú aj pre našich veriacich takýmito piliermi mariánske svätyne v Lurdoch a vo Fatime. Obe miesta mohli, vďaka

Bohu, osobne navštíviť aj mnohí veriaci zo Slovenska.

Napriek tomu, že Fatima je od Lúrd o ďalších tisíc kilometrov vzdialená a fatimské zjavenia sa udiali o pol storočia neskôr, stala sa v srdciach našich veriacich rýchlo až familiárne blízkou. Najmä pre dva dôvody. Skutočnosť, že sa Panna Mária zjavila práve trom chudobným pastierikom, aby cez nich ponúkla záchranu súčasnému svetu, vnímali ako veľké vyznačenia tiež naši predkovia, ktorí žili vo veľmi podobných podmienkach. A živo sa vnímalo posolstvo Fatimy. Už niekoľko rokov po zjaveniach aj na Slovensku vyvolávali bázeň slová: „Vojna sa chýli ku koncu. Ak ľudia neprestanú urážať Boha, vypukne nová, krutejšia vojna...“ So strachom sme pociťovali hrozbu bojového ruského ateizmu a čítali správy o jeho vyčíňaní. A po „ešte hroznejšej vojne“ sme na vlastnej koži zakúšali, ako sa naplňuje predpoveď: „Ak ľudia splnia moje želania, Rusko sa obráti a bude mier. Ak nie, Rusko svoje bludy rozšíri po svete a Svätý Otec bude musieť veľa trpieť, rôzne národy budú zničené. Ale nakoniec zvíťazí moje Nepoškvrnené Srdce.“

Idea modliť sa a pracovať za obrátenie Ruska bola v slovenskom katolicizme tiež veľmi živá a mnohí si za ňu odtrpeli dlhé roky väzenia.

Súčasná generácia vnímala Fatimu najmä cez osudy pápeža Jána Pavla II., ale tiež ostatných pápežov, ktorí dávali do súvisu svetové hrozby a nádej,

ponúkanú cez fatimské výzvy na modlitbu, pokánie i zasvätenie Panne Márii. Dobre sa ujala aj pobožnosť prvých sobôt v mesiaci či fatimských sobôt.

Jubilejná storočnica od zjavení a jej slávenie v celej Cirkvi našlo medzi našimi veriacimi veľmi živú odpoveď. Dokonca sa zdá, že najsilnejšiu z veľkých celocirkevných jubileí posledných desaťročí. Mnohí veriaci sa práve počas tohto roka chystajú na púť do Fatimy, pričom nepomerne viac je tých, ktorým naplnenie tejto túžby neumožňujú finančné či zdravotné podmienky.

Do celého tohto kontextu chce svojím dielom prispieť i skromná knižná publikácia, ktorú beriete do rúk. Svojím obsahom i formou spracovania sledovala tri základné ciele. Pre tých, čo putujú do Fatimy, má poslúžiť ako užitočný sprievodca, pomáhajúci rýchlo sa tu – najmä vďaka fotografiám – zorientovať, a zároveň sa dozvedieť čo najviac údajov o samotných zjaveniach a ich odkaze. Pre tých, čo sa do Fatimy nemôžu dostať, chce tieto miesta a udalosti priblížiť aspoň nepriamo a priniesť im Fatimu do ich domovov. A pre tých, čo vo Fatime boli, ako aj pre ich blízkych, chce byť suvenírom, spomienkou. Fotografie im pripomenú zážitky, text zasa bohatstvo a aktuálnosť fatimského posolstva.

Knižka, ktorú držíte v rukách, sa rodila počas sprevádzania slovenských pútnikov vo Fatime, najmä fotografický a archívny materiál. Nesie sa akoby v troch rovinách. Prvou je základný text, v ktorom sa dozvedáme najdôležitejšie údaje o živote fatimských vizionárov, o priebehu samotných zjavení, atď. Text sprevádzajú kratšie i dlhšie úryvky vo farebne odlišených rámkoch. Tie obsahujú doplňujúce údaje, no najmä najdôležitejšie časti posolstiev, príhovorov pápežov a pod. Práve ku nim je potrebné častejšie sa vrátiť a premeditovať ich, či už v tichom ústraní počas samotnej púte vo Fatime alebo doma. Každá kapitola je kvôli prehľadnosti v inom farebnom ladení. Fotografie a archívne materiály sprítomňujú vzácne udalosti a vovádzajú do ich atmosféry.

K ľudskej povahe patrí i to, že tajomné udalosti sprevádza množstvo nepodložených interpretácií, dohadov a v prípade Fatimy i poplašných správ. Preto v knižke uvádzame len solídne podložené údaje. Priebeh zjavení nechávame vyrozprávať samotnú sestru Luciu. Jednu kapitolu venujeme vzťahu pápežov k Fatime. Oni najspolahlivejšie spájajú osudy Cirkvi i sveta s odkazom Panny Márie a ponúkajú množstvo hlbokých, nadčasových myšlienok. Osobitne sa venujeme takzvanému „tretiemu fatimskému tajomstvu“ a doplníme ho kópiami vlastnoručne napísaných výpovedí sestry Lucie. V poslednej časti majú pútnici a čitatelia k dispozícii mariánske modlitby, najmä modlitby zasvätenia Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Tie sú vybrané z oficiálnych a cirkevne schválených vydaní.

Zostáva dúfať i prosieť, aby Duch Svätý, ktorý zostúpil v jeruzalemskom večeradle na učeníkov, zhromaždených spolu s Pannou Máriou, oživil aj slová a obrazy tejto knihy a prehovoril cez ne k srdciam tých, čo ich berú do rúk.

Autor

NIEKOĽKO ÚDAJOV O PORTUGALSKU

Oficiálny názov	Portugalská republika
Hlava štátu	Prezident (Marcelo Rebelo de Sousa, údaj 2017)
Hlavné mesto	Lisabon
Rozloha	92 391 km ²
Počet obyvateľov	10 562 178 (2011)
Národnostné zloženie	Portugalci (95%)
Náboženstvo	rímskokatolícke 81% (2011), kresťanské 3%, ostatné 8%, bez vyznania 8%
Mena	euro
Vznik	v roku 1139 ako kráľovstvo, v roku 1910 ako republika

Katolícka cirkev: V Portugalsku je 20 diecéz, 44 biskupov (údaje z roku 2013), 4 378 farností, 2 503 diecéznych kňazov a okolo 1 800 rehoľných, 4 476 rehoľných sestier, 410 členov sekulárnych inštitútov, 354 stálych diakonov; cirkev je prevádzkovateľom 938 materských škôl, 531 základných a 131 stredných škôl, 14 katolíckych vydavateľstiev, 5 katolíckych denníkov, 47 týždenníkov, 86 mesačníkov, 34 rozhlasových staníc.

Portugalská republika sa rozprestiera na západnej časti Pyrenejského polostrova a je zároveň najzápadnejšou krajinou Európy s bohatou kultúrou, históriou a nádhernými pamiatkami. Jediným susediacim štátom je Španielsko, západné a južné brehy omývajú vody Atlantického oceánu. Portugalsku náleží aj niekoľko ostrovov a súostroví, z nich najznámejšie a turisticky najobľúbenejšie sú ostrov Madeira a Azorské ostrovy. Svojím subtropickým podnebíom je zaujímavou destináciou pre cestovný ruch.

Vznik Portugalska sa datuje do 9. storočia, kedy vymedzovalo územie medzi riekami Miňa a Doura. Začiatkom 12. storočia vzniká Portugalské kráľovstvo. Od 16. storočia bolo Portugalsko obrovskou koloniálnou ríšou, a v roku 1761 sa stalo prvou veľmocou, ktorá zrušila otroctvo. Republiku vyhlásili v roku 1910 a dodnes toto usporiadanie trvá.

Portugalsko patrí ku štátom, v ktorých prevláda obyvateľstvo so štátotvornou národnosťou. V krajine žije až 95% Portugalčanov. V súčasnosti stúpa počet legálnych migrantov, a to najmä z oblasti bývalých portugalských kolónií. Väčšina obyvateľstva sa hlási ku Rímskokatolíckej cirkvi. V krajine sa nachádzajú významne katolícke školy a univerzita. Portugalsko je najväčším producentom korku na svete, známe tiež kvalitnými produktmi poľnohospodárstva.

Lisabon je hlavným a najväčším mestom, dopravným a ekonomickým centrom. Kedysi pyšné kráľovské mesto, do ktorého plynulo bohatstvo z kolónií, zažilo v roku 1755 hrozivé zemetrasenie (60 tis. obetí), čo malo tragický dopad na vývoj mesta. Súčasný Lisabon môže ponúknuť viacero jedinečných historických skvostov (Hrad sv. Juraja, Belémska veža), ale aj najdlhší most v Európe Ponte Vasco de Gama (17,2 km).

Porto je druhým najväčším mestom krajiny. Svetoznáme portské víno sa pestuje v údolí rieky Duoro. Starobylý prístav láka turistov jedinečnou atmosférou, ktorú vytvárajú hradby a historické budovy v rôznych štýloch (dedičstvo chránené UNESCO-m). Na historické pamiatky a univerzitnú tradíciu je hrdá Coimbra. Tu v karmelitánskom kláštore prežila väčšinu života aj sestra Lucia. Jej skrytý život odhaľuje Múzeum sestry Lucie v areáli kláštora.

Rodný dom a dvor Františka a Hyacinty Martovcov

*Čo bolo svetu slabé,
vyvolil si Boh*

ŽIVOT FATIMSKÝCH PASTIERIKOV

ŽIVOT TROCH VIZIONÁROV, FRANTIŠKA, HYACINTY A LUCIE

V evanjeliách Ježiš často chváli pokoru ako čnosť, bez ktorej sa nemožno páčiť Bohu. Panna Mária si vybrala túto istú cestu, aby prostredníctvom troch pokorných pastierikov odovzdala svoje veľké poslanstvo, určené celému svetu našich čias. Boh si vybral jednoduché dievča z Nazareta za matku svojho Syna, Božia Matka zasa jednoduchých pastierikov z malej neznámej dedinky na svoj vstup do dejín spásy. Tri bežné deti, rovnaké ako toľkí ich rovesníci. Normálne, čo v tých časoch zahŕňalo láskyplnú rodinnú atmosféru, i keď detskú hravosť od najskorších rokov sprevádzala zodpovednosť a prirodzená zbožnosť. Boh si vyvolil tieto tri skromné deti, aby cez Matku svojho Syna oznámil svoju lásku, starosť i bolesť nad ľudským pokolením. Pastierici nemali byť len Božími hovorcami. Oni sa mali stať prvými, čo budú toto poslanstvo verne žiť a stanú sa jeho oficiálnymi interpretmi.

Pútnici na dvore za rodným domom sestry Lucie, kde malí vizionári trávili svoje detské roky

TRAJA PASTIERICI A ICH RODINY

Otec Františka a Hyacinty, Manuel Pedro Marto, sa oženil s Olympiou de Jesusovou Santosovou, vdovou s dvomi deťmi z prvého manželstva. Spolu mali sedem detí, František a Hyacinta boli najmladšie z nich. Olympia bola sestrou Antónia dos Santos, Luciinho otca. Aj Lucia bola najmladšia zo siedmich detí. Fatimské poslanstvo sa nám javí aj ako hymnus chvály na život: Boh si vyberá za dôverníkov svojej Matky tri deti, narodené ako posledné v početných rodinách. Medzi dvomi rodinami, žijúcimi skromným životom necelých dvesto metrov od seba v chudobnom Aljustreli, a ich deťmi, vládla láskyplná rodinná atmosféra.

„Tieto dve kresťanské rodiny spájali úzke príbuzenské vzťahy. Boli tak prepojené, že sa ich deti cítili ako doma tak vo svojej rodine, ako v dome strýka a tety. A s rovnakou chuťou sme jedli v oboch domoch ešte teplé placky, práve vytiahnuté z trúby, plnené čerstvými sardinkami z Nazaré či plátky sušenej tresky alebo nakrájanú klobásku zo zásob, určených pre celoročnú spotrebu. Niekedy sa chodilo na lov a zverina prispievala v niektorých obdobiach roka k slávnostnejšej rodinnej atmosfére: divé králiky sa chytali do dômyselne zhotovených pascí, ja-rabice sa lovili na medziach medzi lúkami a obilnými poľami a drozdy zasa do ôk, nastrožených pod stromami plnými zrelých olív.“

/Sestra Lucia, Spomienky I./

*Hyacinta, Lucia a František
pri križi pred farským kostolom
vo Fatime, 13. júla 1917*

V RODINE FRANTIŠKA A HYACINTY MARTOVCOV

Manuel a Olympia Martovci vychovávali deväť detí s múdrosťou a svätosťou, vpísanou do srdca človeka, umocnenou sviatosťou krstu i manželstva. Taká bola vtedy väčšina jednoduchých kresťanských rodín. Srdcia svojich detí viedli k ľudským čnostiam: láske k pravde, obetavosti a službe druhým, veľkodušnosti v práci, zmyslu pre povinnosť, k rozhodnosti i súcitu s núdzny-
mi. Už malé deti niesli zodpovednosť za stáda. Rodičia im radili, aby sa pri pasení oviec na pahorkoch modlili ruženec. Deti zapájali do prác primerane ich veku a silám, no nepripravovali ich o normálne a šťastné detstvo.

Harmonický život matky Olympie de Jesusovej nebol bez kríža. V priebehu dvoch rokov videla zomierať štyri svoje deti. Veľa starostí mala po zjaveniach aj s Hyacintou a Františkom. Posledné roky života strávila s ružencom v ruke, napoly ochrnutá na vozíčku, kam si po ňu prišiel Pán 3. apríla 1956.

Matka Olympia dávala veľký pozor, aby uchránila nevinnosť svojich detí. Vy-
stihuje to rozhovor medzi Hyacintou a Luciou:

„Dnes tá mama nepustí von?“

„Nie!“

„Tak ja idem s Františkom na náš dvor.“

„Prečo nezostaneš tu?“

„Moja mama nechce, aby sme tu zostali, kým sú tu títo ľudia. Hovorila, aby sme sa išli hrať na náš dvor. Nechce, aby sme sa naučili tie škaredé veci, ktoré sú hriech a nepáčia sa Ježišovi.“

/Sestra Lucia, Spomienky I./

Manuel a Olympia Martovci, 1951

Otec Manuel Pedro Marto, ktorého najmä po zjaveniach volali vo Fátime „strýko Marto“, bol statočný, rozvážny a smelý človek. Na výsluch k okresnému hajtmanovi do Vila Nova de Ourén rázne odmietol vziať svoje deti. Od prvých chvíľ veril v pravosť zjavení. Keď 13. augusta uväznili deti a zástup reagoval veľmi podráždene, Manuel Marto ľudí veľmi rezolútne okríkol: „Hej, chlapi! Chovajte sa slušne! Vedzte, že toto všetko nespôsobil ani pán farár, ani hajtman, ale vyššia moc!“ Keď sa deti vrátili z väzenia, bežal na faru a ako sám spomína: „Predral som sa k Hyacinte, pobožkal som ju a moje slzy skropili jej tváričku. Stískal som ju v náručí.“ Svoju odvahu prejavil aj 13. októbra, keď sa s manželkou chystal sprevádzať deti do Cova da Iria. Štyridsaťtisícový zástup zvedavo čakal na slúbený zázrak. Rodičia boli pripravení chrániť deti v prípade akéhokoľvek nebezpečenstva.

Vo výchove detí spájal otec Manuel Marto láskavosť a náročnosť. „V tomto dome je stále pokoj. A to je nás pri stole osem. Lebo chcem, aby všetko prebiehalo ako má.“ Zo svedectiev vyplýva, že keď nastali problémy, najskôr chcel, aby sa veci vysvetlili. Ak bolo treba, pohrozil, tresty používal mierne a veľmi zriedka. Komentoval to so zdravým sedliackym rozumom: „Lebo keď sa dá oslovi kopianec, nepletie toľko nohami.“ Manuel Pedro Marto opustil tento svet 3. februára 1957, necelý rok po smrti svojej manželky.

Rodný dom Martovcov v roku 1928

Raz sa stalo, že do domu vstúpil istý človek, aby vybavil nejakú záležitosť. A deti vyrušovali, robili rámus. Zdržal som sa napomenutia, no len čo dotyčný odišiel, obrátil som sa ku nim a so zdvihnutým prstom som im veľmi vážne povedal: „Ak sa to stane ešte raz...! Dávajte pozor na to, čo robíte!“ To stačilo, aby sa upokojili. Odvtedy, len čo niekto vstúpil do nášho domu, deti vybehli hrať sa na ulicu.

*/M. Martins,
Novos Documentos de Fátima/*

Rodina Františka a Hyacinty, vpredú otec Manuel Pedro Marto a matka Olympia de Jesusová. Pred 7. májom 1920.

Zádumčivý poeta, ktorý chcel utrpením obveseliť urážaného Ježiša

František Marto

(11. júna 1908 – 4. apríla 1919)

Blahoslavený František Marto
(Vettor Cassinari, 1999)

Narodil sa ako najmladší zo siedmich detí 11. júna 1908. Pri zjavení anjela a Panny Márie videl všetko, ale nič nepočul. Slová mu oznámila jeho o dva roky mladšia sestra Hyacinta a desaťročná sesternica Lucia. Keď sa počas prvého zjavenia Lucia spýtala Panny Márie, či František pôjde do neba, počula odpoveď: „Áno, ale bude sa musieť pomodliť veľa ružencov.“ Keď s Hyacintou a Luciou prišiel ku škole, neraz im povedal: „Vy choďte do školy, ja idem do kostola, aby som potešoval skrytého Pána.“ Mnohí svedkovia potvrdzujú, že dosiahli vytúžené milosti, keď poprosili Františka, aby sa modlil spolu s nimi. František ochorel v októbri 1918. Príbuzným, ktorí ho povzbudzovali, že sa z choroby vylieči, spontánne odpovedal: „Je to zbytočné. Panna Mária ma chce mať so sebou v nebi!“

Všetky bolesti, narastajúce s postupom choroby, prinášal ako obeť na uzmiernenie Ježiša za urážky, ktoré mu spôsobujú toľké hriechy. „Veľmi trpím,“ vravieval Lucii, „ale všetko znám z lásky k Ježišovi a Panne Márii. Chcel by som trpieť ešte viac, ale už nevládzem... Zdá sa mi, že mám hlavu medzi mrakmi... Otecko, tak rád by som prijal Ježiša v Eucharistii,“ hovoril túžobne, lebo ešte nebol na prvom svätom prijímaní. Pred spoveďou zavolať Luciu a Hyacintu, aby mu pripomenuli hriechy, ktorých sa dopustil. František sa rozplakal: „Už som sa z nich všetkých spovedal, ale vyspovedám sa z nich znova. Možno práve kvôli nim je Ježiš taký smutný. Proste aj vy Ježiša, aby mi odpustil všetky moje hriechy.“ Potom nasledovalo jeho prvé a zároveň posledné stretnutie so skrytým Ježišom (tak nazývali Ježiša, prítomného v oltárnej sviatosťi). Keďže už nebol v stave modliť sa, prosil Luciu a Hyacintu, aby sa nahlas

František s vtáčikom (Otilia Zahnová, 1965)

a cvičenia sa v čnostiach. Nebol tvrdohlavý a taký živý ako ona, mal naopak pokojnú a prívetivú povahu.“ Podľa matkinej charakteristiky: „František bol trochu buclatejší s jasnými očami, najživšie z mojich detí.“ Otec si spomína na jeho srdečnosť. V liste, ktorý napísal Dr. Mendes do Carmo svojej snúbenici 8. septembra 1917, opisuje Františka nasledovne: „Kapucňa narazená na hlave, veľmi krátky kabátik, golier, odhaľujúci košeľu, priliehavé nohavice, skrátka ako malý trpaslíček. Pekná chlapčenská tvár!

modlili ruženec a on ho mohol sledovať srdcom. Jedného večera povedal matke: „Mama, pozri, aké krásne svetlo je tam pri dverách!“ Prichádzala jeho posledná noc. Nasledujúceho dňa, 4. apríla 1919 poprosil ešte raz o odpustenie všetkých urážok. O desiatej hodine dopoludnia, keď lúče slnka zaplavili jeho malú chudobnú izbičku, František odišiel do neba, aby sa navždy stretol so svojou Paňou, ktorej krásu tak ospevoval. Pochovali ho len do hliny. Jeho telesné pozostatky preniesli do baziliky, fatimského sanktuária, 12. marca 1952 a uložili v bočnej kaplnke po pravej strane hlavného oltára.

Lucia opisuje svojho bratranca takto: „Nepodobal by sa na Hyacintu, nebyť rysov obličaja

13. augusta predviedli Františka so sestrou a sesternicou pred hajtmana vo Vila Nova de Ourén. Aj jeho podrobili rôznym skúškam, ktoré ho mali donútiť, aby prezradil tajomstvo. Napokon ho zatvorili do väzenia medzi zločincov. Držal sa s odvahou, prevyšujúcou jeho vek. Vo väzení sa choval skôr veselo a snažil sa dodávať odvalu Hyacinte, keď sa najviac bála. Vyhrážky, že ho usmažia v oleji, ak neprezradí tajomstvo, mu síce spôsobovali utrpenie, ale nezastrašili ho. Kým vypočúvali Hyacintu, povedal mi s nesmiernym pokojom a radosťou: „Keď nás zabijú, ako hovoria, už čoskoro budeme v nebi! Aké je to krásne! Už mi na ničom nezáleží!“ A po chvíli ticha povedal: „Boh chce, aby Hyacinta nemala strach. Pomodlím sa za ňu Zdravas Mária!“ Rýchlo si natiahol kapucňu cez hlavu a začal sa modliť...

/Sestra Lucia, Spomienky II./